

krajinu, zastřenou parou ze smutných pracujících strojů, páchnoucích dehtem a olejem.

On přivede dnešní básníky k tomu, že látky, které byly po věky pokládány za absurdní a profánní, možné jen v episodách a v genrové komice, přecítí, přelijí a přepíší ve velký styl. On tvoří tragiky lidí, kteří měli po celé věky jen svoje fraškáře a karikaturisty.

Jediný královský epik světa je tvůrčí zrak, a na čem v milosti a lásce spočine, tam přelije se těžiště zájmu, krásy a velikosti a tam přešine se také, dříve či později, ale nevyhnutelně koruna titulu, tradice a vnější sankce — neboť dokazuje stále a nevývratně, že posvěcuje všecko, čeho se dotkne.

Zárukou nových nesmírných a nekonečných uměleckých možností je zrak. Každý jeho pohled učí nás, že nejlepší z nich nejsou ještě vyčerpány, ano že jsou ještě nedotčeny. Každý pohled srdnatě nám opakuje: *Tout reste à faire — tout reste à refaire*. Všecko zbývá, všecko čeká svého přecitění, přelití, přepsání a přemalování. Nic není definitivně vyjádřeno a vysloveno, nic hotovo a uzavřeno.

Ve věcech samých leží a stále z nich se prýští vlny, chvěje, tóny a odstíny, na něž se musí zbrojit teprve naše oko.

A věci, celý svět, celý život čekají stále dychtivě velkého umělce s hrdinným zrakem, který by jej na ně upřel — aby mu vynesly klíče svého tajemství, ne všeho, ale alespoň jedné z nesčetných jeho bran a chodeb.

Alej snu a meditace ku hrobu Jana Nerudy

Neruda je ve zlé nevýhodě proti jiným, daleko menším: je skoro samozřejmý.

Je bezmála tak samozřejmý jako slunce, vzduch, voda, tok oblaků, zpěv ptačí, jiskření hvězd a vůně trav a všechny dobré, sladké a silné dary života.

Rozumí se tak sám sebou, poddává se tak bezprostředně, plně a sladce, bez trudu, bez námahy, neodborně, bez métieru a bez techniky skorem, je tak nekonečně víc srdce než spisovatel, že se neví ani, jak jsou jeho věci dělány, a zdá se, že nejsou vůbec dělány.

Pravda je, že jsou dělány skoro ničím, skoro nehmotně, bez machy a bez manýry, že vyplynuly samy sebou z plnosti a štědrého kypění života, jak básník se jím dal povolně pronikat jako strom živnými mízami země a naplňovat jako číše vínem, že tiše a vyčkávavě uzrávaly jen citovým teplem jako vonné ovoce teplými parami a spadly pak na podzim temnou přidušenou ranou do měkkých zvlhlých trav a byly tu, nikdo neví dobře jak, když kteréhosi dne přihnaly se chladné větry a zdvihly se mlhy, a strom stál náhle nahý ve štěpnici.

Proto píše se o něm tak špatně, právě jako o všem nejzákladnějším, nejlepším, nejryzejším a nejsladším v životě.

Neruda není docela nic básník vnějšku a pompy: je celý proplepený, lahodný, dobrý a živný.

Jeho dobrota je vyššího druhu než ta, o které se dá snadno a lehce hovořit: potřebuješ jí, cítíš ji, žiješ jí — a právě proto snadno se jí zapomíná a právě proto snadno se jí nevzpomíná. Těžko se uvědomuje, poněvadž se skoro mlčky rozumí, a neuctívá se mlčícím a vědomým

ritem slov, ale bezděčným, stručnějším, jadrnějším a slavnějším ritem naléhavosti života a spotřeby.

Tento posvětitel každodennosti a všední chvíle chutná a cítí se nejlépe v cizině, kdy opadá povrch a vynořují se tmavé kořeny života, kdy dálka snímá kletbu prachu a blízkosti a kdy odčarovaná běžnost a samozřejmost svítí slavně a svátečně jako v první den stvoření a nejvšednější slova, osleplá doma špinavým dotykem tisícerych rukou a kalným nánosem nečistého zvyku, zahoří náhle ve své prvotní hluboké ryjbě a ražbě jako monstrance zdvihnutá do slunce.

Když v cizině slyšíš cvrlikat ptáky na stromě stejně jako doma, ale pod ním žvatlat cize a nesrozumitelně tančící děti — vezmi Nerudu a pochopíš některé jeho zdánlivě šedé, chladné a flegmatické písničky, kolem nichž jsi šel doma hluše a tupě. Pak se ti rozstoupí jich studená mlha a zjihne ti v teplý a vonný déšť.

Ano, je nám třeba dálky, abychom viděli tak vroucně, jak on viděl již zblízka.

Neboť to byl základní ráz jeho duše, vlastnost, lom a jiskra jeho duševního oka, síla a pružnost jeho duševního spáru: silný, všecko magneticky k sobě přitahující cit, kterým si všecko přibližoval na *svůj* dostřel a kterým políval jako ohněm a rozžhavoval všecko nejblíže, nejprostší, nejvšednější.

Jiní potřebují k poetisaci časové a prostorové dálky, on poetisoval blízkost a samozřejmost a nejen to: on všecko daleké musil si dříve tímto způsobem přiblížit, promilovat, zvroutnit, dříve než to mohl básnický zformovat.

On zesrdečňuje celý svět, tím že si jej přibližuje, že si ho překládá do nejprůhlednější, nejprostší, nejběžnější verše.

Je přiblížitel dálky a posvětitel všednosti.

Svět stává se v jeho výkladě podivuhodně blízký, hmatatelný, samozřejmý, srdečný a bezpečný.

Čteš-li Nerudu z jeho zralé mužné doby, leží ti všecko jako na dlani a jsi si všim jist. Měl-li jsi před chvílí ještě nedůvěru ve vesmír a větřil-li jsi v něm lest a léčku, jsi nyní klidný a důvěřivý, jako bys byl pohleděl do pokojné studně zrcadlicí vlídné, mléčné májové nebe,

blízké a nízko zavěšené jako hračka a dar dítěti, jehož lze dosáhnout rukou.

Jsi přesvědčen v té chvíli, že se ti nemůže nic ve světě a v životě přihodit, co by stálo opravdu za řeč.

Tak podivuhodně bezelstný, srdečný a důvěrný je svět ve versi Nerudově.

Jeho silné mužné srdce oddává se, po pochybách a nedůvěře mládí, stále znova a znova celé, bez rezervy, v naprosté a slavné jistotě, že nemůže v ničem utonout a ničím být zhltnuto, poněvadž je z dobré a hodnotné látky, kterou nemůže vesmír plýtvat a na níž musí mu proto v jeho hospodářství záležet, a že, třeba stokrát po sobě vhozeno ke dnu, neklesne, ale vypluje a proseká se vždy na vrch vln, kouře a bouře.

Podivná tragická bezpečnost stojí jako osudová hvězda nad světem Nerudovým a vládne jím.

Nevěří v intriku, lest, klam a zradu.

Jde životem nahý, ale bezpečněji a jistěji, než kdyby šel v brnění.

Tato důvěřivost a bezpečnost nebyla daná a přirozená naivnost dítěte — byla dobyta a získána za vysokou cenu.

Neruda probil a dobil se k ní z tísně a úzkosti, z pochyb a zoufání — v tom je smysl a plod jeho života.

Člověk, který ji získal a dříve, než ji získal, musil mnoho ztratit: nespadá nikomu darem do klína.

Je to jistota *tragická* a v tom je její smysl, noblesa a krása, která je diskretně uzavřena nízkostí na sedm zámků a pečeti.

Je nerudovský heroismus — cudný, utajený, jakým bývá již opravdový heroismus dobrého zrna.

Heroismus, který jednou vykonán a dovršen, sám po sobě úzkostně zametá všecku stopu, dříve ještě než ji zasype padající prach dnů a hodin a rozdupe stádo napodobitelů, vrhajících se do čerstvě otevřené dráhy.

Neruda rozšířil a rozmnožil zemi slávy a poesie: dobyl ji všední

den, tu půdu, o níž se soudí vždy zpředu, že je mrtva, jalova, neschopna setby a žně.

Bylo před ním, jako bývá vždy v době epigonů: soudilo se, že je řečeno všecko, co se dá říci, a že kruh jest uzavřen.

Neruda přišel a ukázal, že se dá rozrazit a že pak obejmeme, o čem se soudilo, že bude věčně vyloučeno.

Odvážil se sujetů, které platily za profánní, a odvážil se traktovat ctné dané a staré sujety způsobem, který se zdál v první chvíli nemožným, absurdním a rouhavým.

Dobyl poesii dojmy, názory, city, pojetí, výrazy a slova, které byly pokládány za utonulé a ztracené v blátě dni a všednosti, poněvadž nikdo neměl dost síly, aby je zdvihl, očistil a ukázal v přirozené věčné kráse a vážné slavnosti.

Neruda přišel a vyzdvihl tyto ztracené bosé děti a sirotky osudu na svých silných, nebojácných rytířských rukou vysoko do tahu větrného a záře slunečné a hle, zasvítily krásou a slávou, a ukázalo se, že jsou z téže královské krve jako ty, které seděly od věků na trůnech tradičních.

Měl strašnou odvahu, že vzal slova z ulice, nemytá a nečesaná, jak je zastihl, a učinil z nich posly věčnosti.

To byl ryze umělecký heroismus, poněvadž riskoval posměch — posměch, tohoto nejstrašnějšího, zákeřného a podlého vraha dojmu a citu v umění.

Krok vedle a padl do bláta sám.

Jsou v Nerudovi strofy a verše, které stály v době svého vzniku na samém ostří smělosti a směšnosti a třásky se první chvíli na papírových vážkách v nejistotě mezi obojím. Dnes nám uniká cit a smysl toho, dnes cítíme dosti těžka již i jejich odvahu: zvítězily, vžily se, staly se majetkem obecnosti, a tím ztratili jsme jich silnou bezprostřednost a můžeme si ji jen představit v reflexi.

A jsou to právě verše a strofy nejhlouběji, nejsrdečněji, nejtragičtěji citěné a pojaté, chytající celý lidský osud v smělé zkratce jedné situace nebo scény, vyslovené novou sevřenou a zjizvenou mluvou, stručnou a smělou — neboť základní ironický zákon světový chce

tomu, aby každý nový, nejživější a nejbolestnější výraz tragiky, než je přijat a sankcionován, proběhl světem jako žhavou ulicí posměchu a karikatury s šaškovskou čepicí na hlavě — a teprve když vyvanula z něho první, nejsilnější a nejtrpčí vůně, prokáže mu i rozšafný pan Prud'homme čest a pojme jej do svého zábavního programu mezi svačinu a večeři a dopřeje jej vedle nového slunečniku nebo hůlky i svým ušlechtilým dcerám a synům.

Tak neměly kdysi daleko do směšnosti tyto dvě strofy ze dvou starších básní Nerudových, v nichž je sevřena typická tragika mladé a hrdé duše, zavřené do prázdné a líné doby a dusící se plností vlastního, nepotřebného a nezužitého vnitřního života, a jichž hořký spád skandovali mnozí z nás ve své době ne-li rty, aspoň srdcem:

Z uzlíčku boty čouhají
a mají podšvy silné,
vždyť jsem si na ně kůži dal
z své pýchy neúchylné.

.....
V chladné trávě, v palných snech svých
zas se povyválím,
mysle, jak as rok zas žití
marně prozahálím.

Co bylo nového a smělého v pojetí a výrazu těchto veršů, co tu odvážně riskováno, těžko se představuje po čtyřiceti a padesáti letech, zrovna jako dnes, kdy napodobitelé rozměnili již zlato v drobnou měď, těžko se změří bílá, plná a vypuklá krása verše, jako byl tento mladší:

zoraná pole krásně jako čerstvý chleba voní.

Až naši literární dějepisci a kritikové, kteří posud většinou pletou jen ruční práce trpělivosti a dobré vůle podle předloh a vzorků Hettnerových, Tainových nebo Hennequinových, pochopí, že vedle literatury je také jakési *umění* a jakási *poesie*, a v čem záleží, budou musit nejprve napsat kroniku takových rytířských činů, objevů, tahů

a pochodů Nerudových, jež nám zasypal a den ze dne zasypává prach a písek rozježděných cest a jež splývají stále mělčeji a matněji s plochou ostatní půdy — neboť rýha tažená silnou rukou ve světě ducha zaceluje se stejně rychle jako brázda na poli, jakmile se ujalo a vzrůstá obilí.

Nebojácně učinil Neruda sebe a svůj způsob citění a zření měrou světa a života a to tak důsledně, „neúchylně“, jak říká sám, že jeho dráha jest jediný experiment v krásném, hrdinném smyslu slova.

Má svoji typickou, drsnou a srdečnou ruku a tuto ruku klade na rameno všemu, s čím se potká, a touto rukou přisvojuje si všechno, čeho se dotkne.

A tuto ruku, tuto pěst, tento loket nezmění nikdy: ji zkouší sebe a jí cítí a měří svět.

Kde by se byli jiní stokrát zapřeli a dali překonat a podrobit sujetem, látkou a její tradici (ať biblickou, ať kosmickou), on vydrží stůj co stůj.

A třeba tím někdy ztrácel, třeba tím někdy i umělecky prohrál — ale kdo řekl, proboha, že v umění se má jen vítězit? Kdy se pochopí konečně, že ve válečném poli ducha jsou porážky stokrát větší a krásnější a plodnější než snadná, hladká, pohodlná a kulantní vítězství opatrností a přízpůsobení, těchto hnusných, nedokrevných a záporných ctností, které jsou snad cenné v životě občanském, ale méně než pleva a dým v životě uměleckém? Kdy se zbavíme konečně tohoto nejtupějšího předsudku, který nám znemožňuje a od základu kazí porozumění všemu umění a vší duševní práci a zabíjí hned zpředu každou radost a rozkoš z nich?

Neruda byl z těch, kdož se raději ryze, typicky a plně ztroskotají, než by dopluli nepřímou a oklikami, a já vidím jeho velikost právě v tom, že i tam, kde se mine, je umělecky stejně zajímavý a plný jako tam, kde trefí.

Většina umělců podlehne látce a dá si od případu k případu vnutit její tradici a pathos: Neruda ne, nebo zřídka.

Většina z nás miluje výjimečný den života a jeho pathos a potřebuje jich k uměleckému vidění a citění.

Nerudovi jich nebylo třeba, naopak překážely mu a byly mu nepohodlny; vyhýbá se jim až úzkostlivě.

Tu je kus záporu, který je tak cenný jako u jiných klad, poněvadž je jen mezi a linií vnitřního charakteru.

Je v tom tak vzácná distinkce a noblesa: nemiluje úspěch, ani umělecký, získaný jakkoli, chce úspěch jen za plně vyváženou cenu cudné pýchy.

Z této pyšné rezervy a zdržlivosti propásl, myslím, mnohý bod varu, kdy látka byla již roztavena a nejvhodnější čas k lití. Je v něm vzácná umělecká kázeň, až asketická a vražedná někdy pro něho a tím tragická a hrdinná, které neporozumí nikdy křiklavá a ochraptelá luza pouliční a již dovede ocenit jen umělec.

Je ještě jiný nerudovský heroismus — a ještě ukrytější.

Neruda, který začal „sturmem“ jako krajní subjektivista a dle dnešního slovníku skoro anarchista, končí jako nejrozhodnější stoupenec národnosti, umění objektivního a hromadného, vyznavač lidové písně, mimo níž nechce znát v poesii vzoru a spásy.

Neruda, v mládí skoro výlučný a aristokratický umělec, končí u lidu a v lidu.

„Oprostil se“ podle hlubokého slova ruského básníka.

A v tomto oproštění je smysl jeho života a jeho heroismus.

Nerudovský problém je v jádře totožný s problémem nejsilnějších duchů a srdcí našeho věku. Jeho jméno je hoře z chladného rozumu, sobectví a samoty, hoře neplodné a roztržené kultury.

Složitě, sobecké, jednostranně vzkypělé, hořké a osamocené já tíží, trudí a bolí člověka a tím víc, čím je lepší — to je osudná písnička, kterou zpívá v různých variantech celá moderní poesie.

Moderní člověk, úzkostný, horečný, neplodný, nepokojný a podrážděný, hledá, jak zabít tuto vnitřní zlost, marnost, trud, prázdno a pýchu a opakuje s Pascalem: le moi est haïssable.

Hledá něco velikého, v čem se zkonejšit, v čem utonout, s čím splynout: chce sloužit, chce poslouchat, chce se pokořit,

chce uctívat — cítí instinktivně, že v tom je všechna noblesa lidství.

Celá moderní západní literatura má tento pramen: hoře z toho, že jsou pokácena stará božstva, a touhu hledat a vztyčit nová.

Od Chateaubrianda celá francouzská literatura zabijí a topí nudu a vnitřní prázdno: v náboženství, orgii, hašiši, ironii, nirvaně, cti nebo dobrodružství, vše jedno. To je Flaubert, to je Musset, to je Baudelaire, to je Vigny, to je Stendhal. Ani tento poslední, nejzdravější a nejsilnější, nemá pravou radost ze svého animálně koupáného a pěstěného *já*: provádí své silácké excesy a krkolomné experimenty, aby přehlušil nudu a trud. A učni jeho, Barrèsovi je nakonec docela upřímně úzko z kultu *já* a touží po návratu do hromady, masy, národa, rasy, bez níž je jako strom vyfatý z půdy: moci utonout, moci splynout, moci se oddat!

Také v Německu Goethe a Wagner neznamenaají nic než pokusy stvořit literární nebo estetický řád a vládu, když náboženská je mrtva, a ani Nietzsche nezpívá v Zarathustrovi nic než velepišeň síly, kázně, napětí, lásky a oběti — třeba bez sankce a závaznosti.

Neruda po svém a svým způsobem v užším rámci malého národa vykoupil se z hoře a prázdnoty moderního člověka: spoutal se, dal se do služeb dne a chvíle, naslouchal jejich potřebám s toužou úctou a vroucností, jako by to byly věky, dal se jimi poučovat a byl jich poslušen, jako by posluhoval ne v laciné hospodě lidové, ale u korunovační tabule knížecí.

Dal se do služeb princezně, kterou si zamiloval, s týmž hrdinným sebezapřením, s jakým sloužívali v pohádkách rekové, a tak se stalo, že sloužil někdy jako oni i ve stáji: neboť co jiného je to, když největší básník své doby musil mít na minutu přesně připravenou černou kávu svého feuilletonu, aby ji v neděli po obědě včas nalil každému panu Knedlíčkovi nebo Vepříčkovi?

A zamračila-li se náhodou jeho láska, hned šaškovskou čepicí na hlavu a snažit se ji rozesmát, rozesmát stůj co stůj!

Ach když po té tváři dojemné
jen okamžik úsměv skáče —

co na tom, že pak humorist
do koutku jde a pláče.

Poslouchal i tam, kde *měl* poroučet: jeho láska stala se nakonec jeho *slabostí*.

Nedá se vypočíst, kolik Nerudu stála, ale dá se cítit a tušit, že mnoho: mnoho umění, mnoho vyplývaného a zmařeného umění, neboť Neruda nedovedl na sobě spořit a psával vždycky *celý*; celý člověk i ve stáji.

Vzdával se heroicky plnosti chvíle a povolný k jejímu rozmaru, jenž se dvakrát nevracívá, radostně se otvíral a poddával volnému toku a proudění života, sám jeho orgán a nástroj.

Jeho umění dává se dobrovolně za podnož životu a proto nebude nikdy dost ctěno.

Málokdo je tak prost všeho pedantismu a byzantinismu, málokdo zacházel suverénněji s tak zvanou logikou a důsledností, málokdo vyvracel se častěji a roztomileji než toto opravdu *volné* srdce.

Nemusíš se obávat, že budeš utloukán z něho důstojnými sentencemi nebo kornatými citáty, a nemusíš se starat jak bys je po případě vyvrátil: on učinil to za tebe a možná hned na příští stránce.

Nebude tuším nikdy oficiální autoritou žádné strany a církvičky, a kdyby náhoda tomu chtěla a některá strana udělala si ho patronem, pochodila by špatně: nikým nedala by se tak snadno potírat jako právě jím.

Učinil své umění živným, štědrým, příležitostným a služebným a proto vezme svoji odměnu: lidé neuvěří nikdy doopravdy, že to bylo celé umění a z královské krve.

Dává, pokud může a dovede, každému všechno: lidu stravu, umělci radost a rozkoš, hlupákovi zábavu, snivci tesknost, mudrci sen, básníku smutek a tragiku — ale to milují kastovníčtí lidé nejméně.

Lidé neuvěří nikdy, že byl opravdu veliký. Připustí, že byl vtipný, rozmilý, graciosní, vroucí a teskný — připustí snad tisíc jiných věcí, jen ne velikost.

A to proto, že si ji představují hmotně a že jí nedovedou odloučit

od dutosti a pompy, ceremonielu a machy, divadla a representace, že ji chtějí změřit na lokty a vážit na centy, a že ji hledají v nakadených chocholech a strakatých pláštích — a zatím plyne jako slunce vzduchem a proudí jako voda zemí a vzdouvá se všude jedinou velikou sepjatou vlnou, která nese travný stvol i hvězdný svět, a zapaluje se v každém čestném a mužném srdci v živý oltář, na který každá vteřina přilévá oleje a jehož plamen znova a znova rozdmýchává všecken vítr a dech vesmíru, ten z nejbližšího háje, i ten od vod Gangu.

Lidé neuvěří, že je veliký, právě jako lidé nikdy doopravdy neuvěří, že každý všední den je stejně svatý jako svátek a že není jiné věčnosti než chvíle se svojí nenávratnou plností a krásou.

Je z těch autorů, kteří jako osobnost jsou nekonečně větší než zanechané dílo, jež má význam ne hmotný jako prošlá cesta nebo stopa, nýbrž symbolický jako duchový směr a zasvěcení: není mrtvé a uzavřené, je branou a náповědí budoucnosti, slibem a semenem každé příští žně.

Bojím se, že ani my, kteří jej ústy vyznáváme, nebudeme ho v srdci dosti čtíti.

Ale snad zato budeme ho víc milovat, milovat beze slov a němě jako chléb života, který se nectí chválou, ale spotřebou.

Šlo mu jen o jedno: aby napojil a nasýtil, aby byl k užítku a potřebě. Postavil úmyslně své dílo zrovna doprostřed života, aby bylo co nejbliž dosahu všech lačných duší a srdcí a aby co nejsnáze s nimi splývalo.

Jeho nejkrásnější verše mají sevřenou kruhovou ražbu peněz života a spotřeby, průhlednou, neosobní krásu říkadel a přísloví, jich plnou, obsažnou dukátovou hudbu, i volný a slavný spád: sedají na rty samy sebou ve chvílích příležitosti a spadají s nich měkce jako dary zděděné a věky chráněné lásky a moudrosti.

Nekormuťme se příliš pro osud, jež si zvolil.

Neboť vybrala si jej jeho veliká a oddaná láska, která doufala, že tak bude moci nejlépe sloužit a nejspíše býti k užítku, a viděla jistě čistěji a hlouběji, než by dovedl všecken náš obdiv, stavící se pro chvíli na špičky nohou.

Žena v poesii a literatuře

Přednáška

Dějiny civilisace a kultury, ptáte-li se jich, povědí vám dost a dost o účastenství ženy v nejrůznějších dovednostech a uměních, od nejzákladnějších a nejprostších až po nejvyšší a nejsložitější, od umění upravití krmě hladovému, vzdělati pole, zavražiti louku a štípati sad, od umění uplésti z lýči střevíc a spřisti plátno, až po umění, jak opatřiti a léčiti nemocného, vyšiti chrámovou oponu nebo jinou bohoslužebnou látku, namalovati obraz, promluvití věštbu, z básnití báseň nebo román. Jen o jednom umění mlčí tyto dějiny, a to právě o umění nade všecka předchozí vyšším a světějším, které je nejen dovršuje, ale jež jest i jejich podmínkou a bez něhož se nedají mysliti — o umění, které jest všech ostatních kořenem i korunou a které je celé dílem ženy tak výlučně, jako žádné jiné: *miním umění lásky*.

Pravím: umění lásky a podtrhuji slovo *umění*. Neboť opravdu: od primitivní, hrubé a prehavé pudové potřeby až po tu soustavu, řekl bych, citů, rozkoší, extasi a myšlenek, tak bohatou jako soustava planetární a stejně tak zákonnou a krásnou, kterou zahrnuje zušlechtné srdce nejvyšších exemplářů kulturního lidství slovem *láska*, vede delší cesta než od chyše mašukulumbské nebo jámy eskymácké ke gotické katedrále nebo k renesančnímu paláci — delší cesta, než od prvních, hrubě narýsovaných čar na kostěných zbraních divošských k oltářnímu oknu Burne-Jonesovu nebo k freskám Puvise de Chavannes na zdech vysoké školy pařížské.

Postavte vedle prvních nejnižších a nejprehavějších projevů lásky k předhistorické ženě, která tupým zrakem, v němž dní se zvolna jen bolestí a svítá jen utrpením, střeží jeskynní práh kultury, hloubku